

חכם עזרא

ברוך תור־רז

"הכל גוזמה, רק הגעגועים אמיתיים, בהם איראפשר להגויס".
(צבי מאירוביץ, מתוך "יום בחול" מאת יהודית הנדל).

מלחמת הנשים המתינה בסבלנות עד שחכם עזרא ירכין את ראשו בהכנעה מבריישת. יאמר "שלום וברכה" בקולו הרפוי, החרישי, כמו בוקע מגנש המחורבת לגוף בחוט דקיק העומד כל רגע להיקרע. אמו שכבה במיטתה על גבה ועיניה נעוצות בתקרה. רגליו של עזרא כשלו והסתבכו זו בזו כשהיה מהסס האם לגשת אל אמו ולנשק גב כף ידה לפני צאתו או להסתפק במלמול הסתמי של ברכתו. ומשום כך הצמיד את סידור התפילות אל חזהו, נרתע לאחור ונשען בכתפו על משקוף הדלת. נמוך־קומה היה והפרט השחור שעל ראשו נוגע־לא־נוגע במזוזה. "לך לשלום", לחשה לבסוף אמו בשפנויולית לעורדו ולסייע לו להחליט ולהפעיל את אברי גופו שנחרדו ונתאבנו מנוכחותן של הנשים.

ריקולה, שהיתה מבוגרת שמבין הנשים, פתחה את תיקה השחור הצר והמאורך, שהיו לו אביזמי פלז' קזהבים המשמיעים קול נקישא מהינתקם זה מזה והוציאה ממחטה לבנה מקופלת. בין קפליה היו שטרות כסף. תנועת ידה של ריקולה היתה איטית, חגה קשת מול האור ששרטט פסים־פסים צהובים למרגלות מטת החולה. עד שנחתה סמוך לשולי הכר והחליקה תחתיו בעדינות, תוחבת את הממחטה ברכות, כחוששת להכאיב במעשיה זה לחולה ולהטריד את מנוחתה.

עכשיו רשאית היתה בוליסה אליהן אל ראשה. תודו אז דל דיו, מלמלה. הכל בא מידיו של אלוהים וכדי להעסיקן בקשה מהן לתמוך בה ולעזור לה להתיישב על מיטתה, למרות שהיתה מסוגלת להתרומם ולזקוף גבה בכוחות עצמה. זרועותיה השמנות והרכות של פורטונה כשוקיה של חינוקת העבירו לחלוחית דביקה של זיעה אל כותנתה. ובכל זאת הרגשת הקרבה טובה היתה. ריחות חריפים של אודיקולון נרפו מסטלה ושרה שפניהן לבשו ארשת דאוגה ושפתיהן המשווחות באודם אדום כרם־דמו לורדים גובלים־למחצה ששובצו בור הנשא אחר הארון העושה דרכו אל בית־הקברות ליום חם.

אחר, היתה מעין אתנחתא, כמו פיגו הנשים מעבר לזמן הנגר בקצב הנכון — קצב שהופרע כאשר התעסקו בטלטול גופה הכחוש של החולה ובסידור הכרים. הן הניחו לחיים לזרום באפיקים רק לזמן־קצר, כמו אלה החולקים כבוד למי שנעלה ומכובד מהם, עד שיעבור על פניהם ואחר, פונים לעסקיהם.

רנו אל טמפו כטופיו טומה אונה מוזר, הגיע העת שבנך יקח לו איזו אשה, פתחה ריקולה ואמרה כמספרת על חלום שחלמה או כשרה שיר ערש — כמו היו דבריה לא שייכים ולא נוגעים ליושבות בחדר. אי אונה מוזר קון טקס קאטורב, סמרידו סמורי, יש אשה אחת עם שלושה ילדים, שבעלה מת, המשיכה ואמרה ריקולה והמלים, כחוטם צבעוניים שנמשכו ונקרעו מגליליהם והם מרחפים בחלל החדר כחורים משונים שלא מן העולם הזה.

"קאטורב", ילדים, לחשה בוליסה והרימה יד כחוששה, ארוכה, שלחה אותה קדימה אל חלל החדר, כמגששת ומבקשת קול ילד להניח עליו את אצבעותיה. היד הבעיתה את סטלה והיכתה ברעד את ברכיה של פורטונה. "אני רוצה לברך קאטורוס", בקשה בוליסה והיה בזה אות משמים כי קרב ובא יום מותה.

ריקולה נמזה בראשה ושרה קמה ממקומה לפתוח את הדלת. בוליסה עצמה את עיניה. נחה בתוך עצמה באפיסת־כוחות, כאדם המסדר חפציו ולפתע רפו ידיו והוא יושב לנוח על בנקטיקה קטנה, שרפרף הדחוק בין תיבות וצורות ותיליתילים של דברי־לבוש שנשפכו כקיא. עוד מעט ייעשה בתוכה סדר ואל נשמתה תקרבה שפתי־השלוה להרגיעה, להשקיתה. מישהי נגעה בידה ותחושת המגע היתה לא כשל מגע יד בשר ודם אלא של חפץ שחומם באשה של פתיליה.

פקחה בוליסה את עיניה וראתה לפניו עומדת אשה דשנת־בשר, צחת־פנים, שחורת־שיער וזרועותיה הלבנות כחומה של בשר מקיפות שלושה ילדים מפוחדים — שש זוגות עיניים של מחושים אסופים פנימה מחשש פגיעה. אבל עיניה של האשה היו פקוחות לרווחה לקלוט את מראה החדר, אומדת את גודלו, שורת בוזיות בדמיונה תמונת־עצמה שוכנת בו.

היתה זו אלגרה האלמנה שבקשו נשות הצדקה והחסד לשדך לבנה "החכם" עזרא. אותו זמן היה עזרא "החכם" ספן עם חבורת ילדים, כמעט תריסר, בקומתו השניה של בית־הכנסת בפניה הסמוכה למדרגות המובילות לעזרת־הנשים. הקטנים היו בוהים על סידורי התפילה באותו סוג של מבט בו היו עוקבים אחרי סכוביה של "פורפדה", סכיבון־עץ, בדרך העפר, מגענעים רגליהם הקטנות התלויות באויר ורק פחד המקום, קרבתו של ארון הקודש, הוא אשר רתק אותם לספסל העץ. הגדולים יותר שקדו לקרוא, ממלמלים קטעי מלים ומשפטים שבורים בקול רם, ממתנים באור־רוח לזמן בו יתחוב "החכם" ידו לכיסו לתת להם כסף לקניית סוכריות צבעוניות שדומות לגולות זכוכית. הוא דחה רגע זה עד לסופה של שעת "השיעור". שקוע היה בלימודו, מזומם מדי פעם ניגון קטוע, כאילו הוא עצמו ילד בין ילדים. כיון שחש בטוח ומגן, הריח הטוב של העץ והספרים, שכריכותיהן השחורות והחומות המהוות מרב שימוש, העבירו בו תחושת הנאה־אסורה, כמו נגע בעורה של אשה. טומה פנה בנבוננס, קח לסוכריות, מלמל, מבולבל, כתחבו מטבעות אחדות לידו המושטת של אחד הילדים. חכם עזרא סגר את ספרו וקם לאסוף את הספרים שבידי הילדים ולהשיבם למקומם בארון.

השליח שב ובידו שקית נייר חום גדושה בונבונים והודעה כי עליו לשוב הביתה תיכף ומיד. המתין עד שנעלם אחרון הבונבונים באחת מכפות הידיים המושטות ויצא.

חכם עזרא פסע בצעדים קטנים, מהירים, בשולי הגדרות ומבטו משפל, שלוח לפניו כמקל עוורים: נוגע לא נוגע בעצמים הנקרים על דרכו, נרתע מאבן, מגיגית שהונחה לרגע, משלולית מ־שופכין טריה, שצפים בה קשקשי־דגים מתנוצצים צבעוניים — מבורות שחפרו הילדים למשחקי הבנדורות ומחמורו של רוכל הכדים. מתקן הפרימוסים פרש ממחטה על מרצפת המדרכה וישב לאכול פרוסת לחם וקשקל * גם אותו עקף חכם עזרא וברכת השלום שלו רפה וביישנית, מתנודדת כעכביש זעיר תלוי על חוט בין שמים וארץ, מהסס האם לרדת או לעלות. ואילו אסידור התפילה הצמוד אל חזהו דומה היה לו לעזרא כי הולך הוא עירום ועריה בין הצריפים — ובלעדיו היה מועד ונופל ולא קם עוד לעולם.

סבו היה גבאי בית הכנסת של קהל הדייגים העניים בסלוניקי: "איל קהל די לוס פישקאדורס" ואבי־סבו היה מדליק פנס־רחוב, פנסי־נפט על עמודים, כמין תאיר־זכוכית הדומים לתאים הקטנים לנורות־זכרון שבמצבות בית־הקברות. כך בכל אופן ראה אותם חכם עזרא ברמיונו. מכלה הוא שעות ארוכות בבית־הקברות. את הכסף המעט שבכיסו משתכר הוא מאמירת "תהילים" ובין שתיקת אכלים אחת לשניה, מול שדרת הברושים וציוריהן של החוחיות, כעיניים עצומות הווה הוא על אבי־סבו הנושא סולם על כתפו, מטפס ועולה להדליק את כל פנסיה של סלוניקי, כאילו היו נרות ואורם כאור באור השמש בשעת שחר, סמוך לזריחתה, כשרק מחציתה גלויה לעין־העולם וכבר נדבקים בה גרגירי החטא והטומאה והרשע שבו ופוגמים בה — ומחציתה השניה שוהה עדיין טהורה וזכה בקרבת הבורא יתברך.

ואביו, כשהיה נער עוד נשלח לעזור לפרנסת המשפחה כשוליית־דייגים. בימים כהם יוצאות הסירות עם צאת השבת ושוהות משך של ימות השבוע בלב ים. ריש שהיו לנים, מחשש חילול־שבת, תחת מפרשים פרושים כאהלים על חוף נדח, נחים ומתפללים. אמרים אביו חלה והדייגים נשארו לכפר יוני קטן, השכיבוהו במטה זה עד שיביאו רופא ונתן תחת השפעת חם הקרחת התאבד בנערה ונשתבשה דעתו... כל ימיו, עד ליומו האחרון, בקש לכפר על חטא שלא חטא, מתיסר ומתענה, צם ומחפיל, צדיק שאין רבים כמותו תם וישר.

ועכשיו, כשהוא יחום מאביו ואמו שוכבת על ערש־דורי כמעט כרע־נפל על סף הצריף. כיד רועדת קירב אל שפתיו היכשות אצבעות שקורשו ממגען במזוזה ועיניו פקוחות בחרדה. הנשים מילא את החדר בריח אודיקולון וברק צפורניים אדומות אבל זו שנצבה ליד החלון, מוקפת בניה, חשפה לעיני חכם עזרא לובן מסמא של כשר־אשה עד שכמעט והיכתה אותו בסנוררים. הוא חש עצמו בנכחותה מצטמק והולך, מצטמצם, עד היותו ככפס־עץ קטן המוטל על החוף והגלים באים וקרבים אליו לשאתו ולטלטלו כרצונם, באין מושיע.

שלוות הערב פרושה היתה כמלמלה דקיקה, פגיעה ורגישה בין הצריפים: ברכת־חנם שהיה היום הגווע משליך לעיניו, כנדבה, טרם הסתלקותו. הם היו עכשיו לבדם ועזרא כרע ליד המיטה. מפיו, מ־אלמה, מיסטו מורינדו, בני, נשמתי, אני נוטה למות, לחשה בוליסה לבנה ודמעה זלגה על לחייה. טומה א־סטה מוזר, מפיו, אז דל דיו... קח אשה זו, בני, זה רצון האלוהים.

ואצבעותיה חתרו לעומתו והוא הרכין ראשו וקרב אותו נפשו בוכה כנפש אביו, כמהה לאהבה.

להבת העששית כבתה בבת־אחת ובעלטה שנשתררה נפער חללה המאיים של תהום מפחידה. שלח עזרא שתי ידיו קדימה, מגשש ומפלט דרכו את מיטתו. אט־אט התבהרו הרהיטים בחדר ופלטו חם של חיכה מרגיעה והיה הכר הלבן כה רך, מעביר רטט, כאותו רטט שעורר בו בשרה החשוף של האשה ההיא והוא לפתו והניחו בין שוקיו הרועדות. אבי, אבי, היה לוחש ופניו מתחת לשמיכה ודמעות זולגות מעיניו הפקוחות הקולטות אל תוכן צבע השחור משחור ומוצפות בו עד עוורון. דקה, דקה מפדרה, מדוע אבא... נו ירס מפיו נו ירס מ־אלמה טקס סוג־אנדו, אל תכבה בני, נשמתי, חולם אתה, דימה לעצמו שומע קול אמו מן החדר הסמוך.

חולם עזרא שזרועות חסונות אווזות אותו ונושאות אותו בין טרשי סלעי החוף: לוס פשקאדורס — הדייגים — נושאים אותו אל בקת אהובתו בכפר היווני הרחוק קקן נטוש ונשכח על צוק תלול, קן שנוצה יפהפיה נותרה בו, נוצה מנוצות כנפיה של נפש אהובה. והן בהזייה זו כדי לשכך את סערת רוחו והוא נרגע, לא רעד עוד והיה מתאושש כאביו בשעתו בהחלימו ממחלתו ולבו שהיה כמו מרוקן עד אז נתמלא אהבה, אהבה רבה שתספיק לו לכל ימי חייו הקצרים ויהיה בה די גם להוריש לבנו עזרא להמתיק בה את לילותיו הגלמודים. אפילו מכות ה"חפוטנה" שהיכוהו כדי להוציא מגופו את דיבוק האהבה וגם הים שהפריד בין האוהבים כששלחוהו לארץ ישראל ושדכוהו לבוליסה לא פגעו ולא צימקו את לבו עד יומו האחרון. אנה אנה פ־לומקה פ־לומקה, היא היתה יונה לבנה, היה אביו מלח־שמפוז לפעמים, לעתים רחוקות, כלומר, בפעמים הבודדות שעזרא הצליח לקלוט אף המלים. ובכל פעם שיונה לבנה היתה נוחתת מחצר שכנה סמוך לדלתם היו האב והבן מסתכלים בה נפעמים ומרוגשים עד היסוד, מתכוננים זה בפני זה כבעלי סוד משותף.

סטלה עמדה בפתח נושאת סיר מרק חם עטוף מגבת. עזרא נסוג לאחור, מפנה את הדרך ועיניו קולטות רק את אצבעותיה של סטלה — המגבת והסיר נשמטו מתודעתו כליל, לא נקלטה משמעותם: אצבעות שכשרן תכור, מבוקע, תתכים קטנים היו

* מן גבינה צהובה.

ו תינייה נדה, לא היה לו כלום, לבעלה המת. נואך גרסו, אנה אנה פרסונה כנו תינייה נדה, הוא לא היה מנוול, הוא היה אדם שלא היה לו כלום. כך היתה אלגרה חושבת במזעק גואה אשר הכבדה על חזה, שבשה קצב נשימתה. שריוה כגולם פרפר התלוויאחוז בתוך קוריו, כמין צריפון צר, עטוף בניר זפת, שכמו עשיר לא בידי אדם למטרת מגורי אדם אלא חיה בנתה אותו — מאורה להמליט בה גורים ולהסתירם. ילדיה נרדמו סוף-סוף, אחרי שהיכתה אותם בפנטופלס, נעלי-בית. ילדים הם הרמוס, מעמסה מגעילה, ממאסה את החיים. היא לא תוכל לפרוש כנפים כבר לעולם, אף פעם לא, תמיד תהיה כלואה במצב של לא-חיים זה, מוקפת הרמוס המוצצים אותה, לשים את כשרה ומכאיבים לה. האהבה, עליה חלמה בבחוליה, נותרה כזכרון מאחור, כפס ריר כסוף שמשאיר אחריו חלזון על עלה: מיקסם-שווא שחיו קצרים.

הוא היה תולש עלים ירוקים גדולים ורחבים מאיזה גן ציבורי, שהכיר וידע בין הבתים הגבוהים שבעיר היה רוחץ אותם ושוטף במים נקיים בגיגית הפח ומייבש במגבתו עלה עלה כתינוק נזהר שלא יתקמט או יישבר ומניח על מפת שהיתה פרושה על הבנקטיקה, שרפרף שצונחצח ונוקה מקוריו וסופר את העלים ומונה כרי קיבולה של קערה. אחר, היה מקפל בעדינות את העלים ועושה מהם שקיות ירוקות ובתוכם שלשל אחד אחד שקדים קלופים לבנים גדולים מעוררים מובחרים לא היה בהם אפילו אחד פגום ולו כפגם הקטן ביותר ולו מוכתם אפילו בנקודה שחורה אחת — בודק ובודר את שקדיו וסופר שיהיה מספרם שווה בכל השקיות, שלא לשקר לקונה ולתת לזה שקד אחד יותר ולאחר שקד אחד פחות ומניסם כלפי מעלה בשמחה, אצבעות שתי ידיו תומכות בקערה הגדושה בשקיות השקדים כמו לקבל ברכתו של השוכן במרומים לפני צאתו.

כל-כך מאושר היה ושמת בשעות שבהן היה מתכונן ליציאה. לא הירשה לה לעזור לו, אסר עליה לגעת בשקדים באצבעות שקודם טבלו במימי גיגית הכביסה או שנגעו בדגים קודם טגונם. חושש היה שריח אצבעות ידיה יידבק בבשר השקדים החשוף. היה מגונן עליהם מפניה כורענותיו החסונות ובגבו נדרכו אז השרירים כמו לקראת מאמץ קשה. והיא רק הסתכלה בו ובקערותו ובשמחתו ולא ידעה אם לצחוק או לבכות למראה העלים שנעשו שקיות פרי המצאתו אמר לה שחלם על כך — כי כה רלים היו עד שלא היה להם כסף לרכוש תיבת-זכוכית לשקדים ומפיות ניר לבנות שהיו עושים אותו ווכל ככל הרוכלים.

בסתר-לבה מתביישת היתה אלגרה בגבר שלה המסתובב בין גברים אחרים בשוק, בבתי-המלאכה, כחנניות ובמחסנים, נושא את קערת השקדים שלו — חומלת עליו בשל ידיה הנקיות, שאינן יודעות להחזיק בעץ ולנסור, בברזל לעשות ממנו משהו מועיל כסוגרים ההם שהיתה אוהבת לראותם אחוזים בידי אביה. אפילו לסחוב שק קמח כראוי על גבו אינו יודע. דואגת היתה לו בשעה שהתרועע עם הסבלים והעגלונים, בעלי דוכני הפירות והירקות, הגבינות, הזיתים והדגים המלוחים: חוששת מפני לעגם, מפני זלזולם בו, בגבר החסון המחייך כילד והוא רך ומאיר פנים, סובב מחולל ביניהם כרקדן במעברים הצרים בין שקים, עגלות, תלת-אופניים ושרפרפים, קולט כל תנועה המרמזת לו לבוא עם גביעי עליו הגדושים אֶלְמֶנְדֶרס הטעימים ביותר בשוק.

דואגת היתה כי ידעה על הזעם הנורא הכלוא בגוף הזה ששריריו כמו דומים לבעלי-חיים ודומים-למחצה בחם השמש בלא-תנועה, בלא-פעילות. גופו היה כחומר יבש הרגיש לאש ואפילו להבה קטנה, ממרחק, עלולה היתה להציתו, בבת-אחת, ללא אזהרה. אז היה מאבד עשתונותו, צווח, מכה ומשתולל עד שהיה צורך ללפות אותו בחוזקה, להרחיקו, לבודדו, לעמוד מעליו ולהשגיח עד שיירגע.

לפעמים, כשחלה אחד הרוכלים, היה מקבל לידיו, לימים אחדים, עגלת משקאות קרים ומלבי בקעריות-פח, מומתק סירופ אדום מתוק שהיה מרענן גרונות יבשים. אז היה מלא גאנה חוקף-קומה, שקט ונוח וכמו התבגר בבת-אחת.

בימים המאושרים המעטים ההם של אחר-לידה, כשפיתם הצרה — תמיד גרים היו בדמי-שכירות קטנים אצל זרים — הוארה לפתע באור חגיגי היה בעלה מלקט פרחים בין הצריפים, מבקש מילדים ניר צבעוני ממנו היו עושים את עטיפותיהם וגזור ממנו סרטים ארוכים קשורים יחד בחוט והי מפזם ומקשט את חדרם כאילו היה סוכה. היא שכבה על מיטתה בכוחות לילה ורודה חדשה ושכנה זקנה מלאה את תפקיד אמה וטפלה בה ובתינוק, הביאה ענף ריחני של פִּיגֶם ופלח שוב כנגד עין-הרע ותלתה אותם בין פרחי-בעלה. פניו היו כה רכות-סבר ויפות אז בגופייתו המטולאה ובמכנסיו הקצרים שמישהו פעם נתנם לו וששוקיו החסונות כמו אימו לקרען. הוא היה כילד שתפח בין-לילה והיה לגבר. אלגרה, היה לוחש ואומר לה, אלגרה, השבת לחיים את אבא שלי, זכרוננו לברכה ובפעם הבאה נשיב לחיים את אבא שלך, זכרוננו לברכה ואחר-כך את אמי ואת אמך...

והיה גופה החרד שוקט תחת מגע אצבעותיו והוא היה קם ומכה בפרחים התלויים על חוטים ומגדנרם, כאילו היו ענבלים של פעמונים לא נראים והיתה אבקה זהובה נתקת ונושרת על השמיכה כרסיסי זהב.

אורן, זהב, היה מצוות ומקפץ ומכרכר, אנחנו עשירים, אנחנו עשירים...

בחרן התנוודו ברוח תרמילי הליפא, הכו על קרשי הכותל והיה הקול הזה כתחוקו של שעון-רפאים המודיע באכזריות על הזמן החולף הנגר ומחלחל ונמוך אי-שם בחלל העולם. ויונה שנחרדה בתוך קנה שבפח החלוד רפרפה בכנפיה והשאון היה כה נורא באזני אלגרה, כאילו השטן — אל גזאיקו — שבהזכרת שמו הצליחה להשתיק ולהרדים את ילדיה המפוחדים, אכן בא ומסתתר בסמוך, אורב וקורבנו. האם לא די לו שהצליח לבסוף ללכוד ולקטול בשוק, בין שתי עגלות שסוסייהן משתוללים, את בעלה "הקנוני", את מִירְקוֹ?

שלושת אחיו מתו בזה אחר זה ואיתו, ילד יחיד שנותר בחייו, "קנה" ידיר משפחה. שלושה ימים גר בביתו, בית של ממש נקי, שנברשת גדולה מאירה בו חדר גדול שרצפתו מכוסה שטיח. "הקונים" הלכישוהו בגדים חדשים והנעילוהו נעליים חדשות וסרקוהו וגזזו את צפרניו, האכילוהו מטעמים והוא חש עצמו כחפץ שכיר וקרי-ערך שצריך להצפינו.

ואכן, כך הרגיש בעלה מירקאדו כל ימי חייו הקצרים. אפילו שגופו גדל והתעצם ורכ היה הכח בשריריו, חשש שהמוות יצליח לגבור עליו לפתע ולהכריעו בלא-מאמץ. ◀

בעורה וצבע הצפרניים התקלף כצבעה של דלת ישנה. צפורן אחת היתה שחורה מפגיעתו של פטיש. והיה לכו של עזרא נכמר עליה, על סטלה, ונפשה קלאה כמיהה לכרוע על ברכיו ולנשק אצבעות אלה היוצקות מרק חם. ולעומתן אצבעותיה של אמו: רועדות, מפרפרות באויר, כיצורים המבקשים להימלט.

עמדה סטלה והאכילה את החולה. לוחשת היתה באזני החולה ומשדלת אותה ללגום כפות מרק אחדות שפתיית-בשר עוף קטנים, טחונים, נסחפים עם הנזל הזהוב אל פיה של בוליסה הנאנחת הממאנת לקלוט כף נוספת ששוב ושוב סטלה נושפת עליה לצננה. נו פאואדו מס, יותר אינני יכולה, מתחננת בוליסה. אבל, סטלה איננה מרפה והכף נשארת מרחפת באויר ביניהן כמקור צפור המאיימת לנקר את עיני השוכבת והללו נעצמות בחזקה והחרדה היות וכבר נעצה בה את צפרניה מאיצה את זרם הדם ומטלטלת את הזרועות המונחות על השמיכה, מרימה אותן ומצמידה את שתי הכפות על העפעפים הרועדות.

פתאום, באחת נקרעה הדלת וטולטלה על ציריה החלודים ובחלל הצר של הפתח נדחקו לעבור בחיפזון שלושה גברים בחולצות כותנה הצמודות לגוף כעור מלאכותי צבוע אדום, צהוב וחום, מבליטות רוחב חזה וקמורי-שרירים. הכף נשמטה מידה של סטלה. הם: תלשו את עזרא מכסאו, הניפוהו באויר והעמידוהו ליד החלון כמבקשים לבחון אותו באור השמש.

אונדה קטה אלגרה, איפה אלגרה, היכן הסתרת אותה? צעק הגברתן מבין השלושה, מטלטל את עזרא כמבקש לנער מתוכו את המלים שנתקעו בין עצמותיו כזרעי הליפא השחורים שצריך לנערם ולטלטלם ממבוכיהם הפתלתלים, בין ריבוא-נימים-יבשים, עד שהם נחלצים-יוצאים עשור-עשרות, אבל כאן לא עזר הדבר ורגלי עזרא כשלו והיו צריכים חבריו לבא לעזרתו, להחזיקו ולתמוך בו.

צבי מאירוביץ, מול ים המלח

סטלה בקשה להימלט. ירוק-החולצה הושיט ידו וחסם את הדרך. ריח חריף של קאקי נדף מפיו וריח חריף נוסף, כריחו של שתן וסטלה ידעה כי ריחם הוא זה ומוזה דייגים שכן פֶּשְׁקֶדְרוֹ** היה האיש אשר חסם את דרכה, איש ריב ומדון "לָרֶוֹן", גנב, שכן, כך אומרים, הוא שולח ידו בארגונים ובתיבות של מחסנים ונוטל, ללא הבחנה וחבירו, אדום החולצה, שלא הירפה מעזרא, חומד כבר חודשים את האלמנה ומבקש לשאתה אך היא ממאנת לו, משתמטת ומסתחרת מפניו, נודדת מבית לבית עם ילדיה בחוסר מנוחה ובחרדה. כבר ראתה סטלה עצמה נקרעת לגזרים, שותחת-דם, כשפשט בחדר אותו ריח רע של צואה שפלטה החולה מרב פחד, אז, חזרו אליה עשתונותיה והיא פלטה זעקה נוראה. לשמעה נבעת והתער עזרא, קפץ על כסא שנצב ליד החלון ודלג ממנו החוצה — מנפץ את השמשה לרסיסים.

נחת עזרא על אדמת החצר והתיישב שם, מטפסף דמו על החול והוא בוכה וממלמל יו נו סה נדה, אני לא יודע כלום וה"גורסוס" — המנוול — שהמיט עליו צרה זו עומד מולו ומצוות ואברו כולט מאחורי בד המכנסיים הקצרות מול עיניו הממצמצות של עזרא, ככלי נשק מאיים שעור מעט יישלף מנרתיקו וייתחב בפה המבחיל, הלח, היללני הזה, פה שאינו ראוי להיקרא פה של גבר.

מבויש ונכלם, מוזעזע ומבוהל בוכה חכם עזרא, כאדם שנחשפו חלומותיו האסורים והמבישים ונתגלו לעין-כל, מכל עבר רצו-התקבצו ילדים ונשים להתבונן בו, כאילו רואים הם אותו בפעם הראשונה, יוצרים סביבו מעגל כשם שיוצרים מעגל סביב גנב שנתפס עד שתגיע המשטרה. מישוה הזמין "מגן דוד אדום" ועד שבאה המכונית הלבנה היה חכם עזרא יושב בראש מגולה — הברט נרמס בעיסה אדומה של חול ודם — ובפעם הראשונה נתגלתה קרחתו שצבע עורה צהבהב ומעט השערות שנותרו בצדיה גוזזות היו כשיער ראשו של ילד.

דקה קטה יורגנדו, מדוע הוא בוכה, שאלה ילדה אחת את אחיה. פרקה אונה מוז'ר כנו קוֹנוֹ אונדה קטה, בגלל אשה שאין יודעים היכן היא, ענה האח.

** דיין

בקלות. כאילו היה עדיין ילד קטן וחלש שניסו לשווא לגאול אותו מגורלו הקר. למחרת בבוקר ראתה אלגרה, לחרדתה, גוזל יונים שחור מציד ומסתכל עליה מאצל קנו אשר כפת החלוד. וכעור לבה הולם בחזקה ורגליה רועדות כשרו לה כי אמו של חכם עזרא השיבה נשמתה לכורא הלילה ולפני פטירתה נתנה הסכמתה וברכתה לשידוך.

שלהבת נר התמיד האירה פניו של חכם עזרא כמגוננת עליו מפני אור השמש שבחוץ: סלחנית, מבינה, סובלנית. אוהדת. נשים הביאו כוסות שמן לצקת בצננת התפוחה-עגולה של נר התמיד וחכם עזרא קדש את בקשותיהן בתפילותיו. במגבתו החדשה ובחליפתו הנקיה — גם נעליו מצוחצחות וגרביו שלימות ומכובסות — עורר כלב הנשים יראת-כבוד והן תחבו בין אצבעותיו מטבעות כסף. וכשנשאר לבסוף לבדו הביט חכם עזרא בפחיל הארוך הטובל בשמן הזך שקצהו בוער בשלווה, בנינוחות. כאילו כך צריך להיות, שחלק מאתנו טובל בטוב ורווי טוב וחלק מאתנו נשרף באש ונאכל אט-אט עד שנכלה ונעבור מן העולם. חכם עזרא טובל עכשיו בטוב רעייתו אלגרה, שסיידה כתלי הצריף, נקתה וצחצחה — מבשלת היטב ומכבסת ותהילת נקינה נודעה בשכונה כולה. היא מטפלת בבעלה ובילדיה, נוחה עליו ואלהים, מפויסת, פתוחה, נענית — אבל עזרא לא מסוגל לבוא אליה כנכר: רוטט כעלה נידף, ברות, אחוז פחד וכושה.

וְנָן, נוֹ טָסְפֵאנְטֵס, נוֹ, נוֹ, שֶׁשֶׁשׁ הִיחָה לוחשת, שפתציה נצמדות אל אזנו: בא, בא, אל תפחד. והיתה עוזרת לו לשכב על גופה העירום, בין שוקיה שהתרוממו והתנשאו משני עברי גופו כים סוף שנבקעו ושדיה הגדולים נמסים על פניו ונעשים רכים ומגעם כמגע המשי הטהור. והיא שולחת אצבעותיה וממשמשת את אברו המכווץ. מלטפת אותו, משדלת ומצפה שיפרוץ הדם ויזרום אל תוכו להזקיפו ולהקשותו. ורק כשהזיעה היתה הופכת לבזבז דביק ומאוס היתה מרחיקה אותו מעליה. שלושת ילדיה ישנו יחד במיטה הסמוכה, ליד החלון ומחשש להערים לא אמרה דבר, נרדמה וזרועותיה החשופות, מתחץ לשמיכה, דמו לשתי רצועותיה שבאו לישון עמה ולשמרה. דוורים אחדים התעופפו כחלל בית-הכנסת, נוגעים-לא-נוגעים במושבי העץ. הרב התכוון לצאת, משתהה מעט, כמו במתכוון, ליד ארון מחזורי התפילות. חכם עזרא, חוזר ופקוח עיניים, מוכה תמהון בשל אותה תמונת-כשרים ששבה וחייתה שוב ושוב בעיני רוחו, ברורה ומלאה יפעה עד שהיה בכוחה לרכז קשיחותה של משענת עץ זו שהוא אוחו בידו שלא ליפול. "זכית במצוה גדולה, עזרא, בעזרת השם יתברך, לגרל שלושה יתומים," הקדים ואמר הרב, כמבקש לגרש רוח רעה. מי יודע? אולי סובל חכם עזרא מפגיעתה של עיני-הרע, איינארה, חסיד-שלוס המתנכלת ופוגעת במזלו הטוב? הרים הרב ידו וברכו, לחץ את כפו הרועדת של חכם עזרא ונפרע ממנו כשלוס.

ערב שבת היסה את קולות החולין אחד אחד, פורש חסד שלווהו בדרך העפר, מאיץ באחרוני נושאי בלוקי הקרח ומגשי דברי המאפה — הפשטליקוס, הילדים, רחוצים ומסורקים המתנינו לחכם עזרא שהשתהה עד שתסיים אלגרה הכנותיה שלה במטבח ותתן להם אות שהיא מוכנה לקבל ברכתם בטרם צאתם לבית-הכנסת. בשקט שבו נהג בהם רכש חכם עזרא את אמונם של הילדים, הם אהבו להיות במחיצתו והבכור ביקש ללמוד מפיו לשיר כחזון. כך ידו, אפילו שהורמה, לא הבעיתה אותם. הוא לא יכה אותם לעולם. בדרך פסעו יחד, צמודים זה לזה ומאצל החלונות ופתחי החצרות ברכום והסתכלו עליהם בעיניים טובות, מסכימות. יבורך חכם עזרא על שקבל לילדי יתומים אלה לגרלם לתורה ולמעשים טובים לחשו הקולות באוזניו והוא התכופף כמבקש לסוכך על ראשי קטנים אלה. אילו הסתפקה אםם אלגרה בזאת לא היה מאושר ממנו בעולם כולו. אבל, היא תבעה ממנו עוד ילדים והלילה ישתה שיקוי שרקחה עבורו וזנה אחת שרק לה בלבד, כך נשבעה אלגרה גילתה את סוד כשלונו. אף אחד לא יידע על כך דבר, שנחה והבטיחה לו. אשה פוריה היא, שלושת ילדיה מוכיחים זאת ולא יקשה עליו לעברה. והרי נישואים הם כדת וכדין ואין בזה שום עבירה הוסיפה וצחקה וחזה מתנודד גלים-גלים והעולם מתנודד יחד עמה מעלה-מטה עד שחש חכם עזרא בסחרחרות.

בתום סעודת השבת הוציאו כיסאות וישבו בחצר הקטנה תחת כפת השמיים לשאוף אייר וליהנות מן השקט. הילדים בקשו מחכם עזרא שיספר להם אגדות והוא ספר אגדות ששמע בערבי הזכרון הרבים שהשתתף בהם ואלגרה מטה אוזן ומקשיבה וגופה הגדול החשוף לאורו החוזר של הירח ולאור הכוכבים שזלו ומקרינן שלוח על סביבותיו. פרחי הגרמיום האדומים פרחו סמוך לרגליה וידה השלוותה לפניו מחזיקה שלב משלבי הגדר ואצבעותיה טופפו על העץ כמחוללות בקצב זמר שזמרה בינה-לבין-עצמה, בחשאי, זמר ששנאה הרחק-הרחק מכאן אל לבין יקריה המתים המסתכלים עליה ברגע זה ממרום בחסד וברחמים. הלילה ודאי באו והתקבצו כולם להיות עמה ולעזור לה כמיטב יכולתם לחזק השפעתו של שיקוי האהבה! ומירקאדו ודאי יוצא מגדרו, שם, בין הכוכבים ואולי קולע מהם כתר יהלומים להורידו אליה, לחצר זעירה זו המוקפת כחלי-עץ, גרות ופחיא-אשפה.

בשעה מאוחרת יותר, כשהאגדות נשאות אחרונות ומתרחקות בזרם שובל הזמן האץ לפניו התפשטה אלגרה והמתניה עד שקם חכם עזרא יפשוט את בגדיו. לאור בדל הנר, נר שבת יחידי שהבהב בהובים אחרונים, הגישה לו כוס שיקוי האהבה. ריח חריף של ראקי, עראק, נדף מן הנוזל.

מעודו לא לגם חכם עזרא ראקי חריף כל כך. חם מוזר התפשט בגופו, עלה לראשו. הרעד בכרכיו חלף וגופו כמו תפח כבצק שמרים. הוא פסע אל הדלת, עירום, אבל אלגרה מהרה, זריזה ממנו, נעלה את הדלת ותלשה את המפתח. כעלי השתגע, און לוקו, מקרידו לוקו, חלפה מחשבה מבעיתה כמוחה. לפתע, לפת בעלה את שדיה הגדולים ואספן בכפותיו. ריח הראקי שבש את נשימתה והיא פסעה אחרונת, בצעדים קטנים, כחוששת להבעית בעל-חיים מופלא שנאחו כשדיה ולהבריתו. לבסוף שכבה על גבה וחכם עזרא שוכב עליה במלוא כובד גופו, אצבעותיו לופתות עדיין את שדיה וראשו קצת סמוך לטבורה והוא מפזם בקול רפה, כמו נשמתו היא זו השרה, שמחה ומאושרת: אבא, פלומבה, מנה פלומבה בלנקה, יונתי הלבנה שבה וחזרה...

יהודה אופן

חגית

העצב שצף על פני המלח
אינו מדיר ממך
צבעי אביב

לא בת סגירים את
חגית בימי מעשה
וכל שתעשי
חג הוא

ללא צחוקך
איכה נשא
גרורי חרש

לפעמים את לובשת גוף
פושטת צורה לך
ולך מי ידמה
נשמה שנתת בי

המנהל

המורה עוב את הכתה
לפני שנגמר השיעור

מאז אין לי שיעור
בבואי למד את מדות הדרך

הוא נקרא למנהל אפרו
ומחליף לא בא

כאשר חזר אולי לפתה
בקר הייתי רחוק

הלכתי לחיות חיי רחוב
נאני כקטין שגורק
מלמודי בגרות

ואם ציוני נמוכים
אל תבואו בטענות אלי

המורה עוב את הכתה
לפני שנגמר השיעור

ואל תבואו בטענות אלי
הוא נקרא למנהל

ושיעור חיי
באמצע נפסק

ושיעור חיי

יגאל בן אריה

מפנקסו של נרודניק

בזכרון דברים ביני לבין דורי נכתבים הדברים הבאים:

אשם בעסוק בעניינים שברגש, בחפוש בלתי נלאה אחר משמעות מגלה אחריות לקולקולים שברוח, מכטא תרדה מלקוי האור האלהי ופאי מטפוח ההשגיות הכוזבת, בז לחמר, נרתע מפספס, אחוז בולמוס חסר נחת נותן כבוד למלה הכתובה והמדברת, הליכותיו חסד ורחמים. אשם ופאי שרויים בערבוביה ככל שהם קרבים לכח ולעצמה לובשים פנים אפלות של שררה לשמה ושלאל לשמה — פתרון שיעמוד, אסטרטגית גם טאקטית, בתואם מלא לרצון: אידיאלי

מצוי המהלך החברתי והשלמותו באפן טבעי ברמה סבירה של רוחה חומרית נספוג אישי.

אוהנטי

השתבבלות מתוך אכזבה ותחושת נצול, גלוי החפש שפניאוש, חדנות היצירה, יצירת גבולות ברורים בין הרצוני להכרחי.

חומרי

עסוק מוגבל ומסוגל בנפשות טועות מביא לשעמום ודלות ירדו ברוכים עם אבוד שלטון ומעמד.

פוליטי א'

נסיגה שתביא לדמוקרטיזציה, חוזר אינטנסיבי והעמדת תנאים, תוצאה אפשרית היא יתר סמכות, פופולריות וקספ.

פוליטי ב'

נסיגה שתביא להתארגנות מבוהלת או אלטרנטיבית, מעוררות שאלות של אתריות, אהבה-דחיה, קשרים אנושיים שלא יעמרו במבחן.

פוליטי ג'

השקעה אינטלקטואלית ורגשית שמשמעותה התגברות על הפנות חיים טעונים בתיוונות לעומת תהליך קמילה שמלנה במרירות האם ימצאו מקומם בפתיה?

פתרון טראגי שמונע לאבסורד של הקיום האנושי

בזכרון דברים ביני לבין עצמי שקלתי להכניס לחיי, באורח בלתי מורגש, את החלומות של זמני ולתת להם תוקף של רכילות שאיננה נוגעת במהות.